

SÉRIE “Historické vědy”

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8\(27\)-308-319](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-8(27)-308-319)

Вікторія Ковальчук

*аспірантка кафедри всесвітньої історії
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7428-9124>*

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ

Анотація. У статті здійснено спробу на конкретних пропагандистських матеріалах молодіжних організацій Третього Рейху виявити гендерні ідеали, яких дотримувалися націонал-соціалісти. Система молодіжних організацій поділялася за гендерним принципом та ґрунтувалася на ідеї «молоді на чолі з молоддю». Виявлено, що хоча нацисти і не надавали першість певній частині, однак з матеріалів пропаганди зрозуміло, що дівоча частина організацій була радше допоміжною до хлопчачих.

З'ясовано, що хоча вступ до молодіжних організацій відбувався у десятирічному віці, пропаганда відповідних організацій відбувалася ще у молодшій школі. Шкільні підручники подавали участь у Гітлерюгенді чи Союзі німецьких дівчат як щось бажане, що є обов'язковим для кожного справжнього молодого німця та молодої німкені. А сама шкільна програма була сповнена відповідною ідеологією, в тому числі гендерною.

Визначено, що головною метою діяльності хлопчачої частини організацій була довійськова підготовка. Колективні табори, походи, «військові ігри» та заняття спортом мали підготувати хлопців до майбутньої служби в армії та ролі солдата в подальшому. Дівоча ж частина організацій готувала їх до майбутнього материнства та сімейного життя. Вони мали розумітися на веденні господарства, догляді за домом та садом, мати навички догляду за немовлятами, щоб в результаті створити ідеальні умови для свого чоловіка.

Відмічено, що кожна молодіжна організація мала свій друкований орган преси. Через пропаганду, яка розміщувалася на сторінках цих журналів, нацисти утверджували молодь у світоглядному ідеалі та ідеалі зовнішності, який очікувався від них. Зазначено, що яскравим прикладом пропагандистського

тексту, який допомагав у формуванні відповідних якостей була збірка «Віра і надія». Також допомагали щотижневі плакати із цитатами, які мотивували молодь в потрібному напрямку. Неабияке місце в системі поширення гендерних ідей займали звичні для нацистського руху церемонії. Розуміючи цінність кіно, нацисти організували Молодіжні кінофестивалі. Вони слугували ефективним джерелом поширення ідеології.

Ключові слова: пропаганда, виховання, Гітлерюгенд, гендер, Третій Рейх.

Viktoriia Kovalchuk

Graduate student at the Department of World History of the

Borys Grinchenko Kyiv University,

Kyiv, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-7428-9124>

THE GENDER ASPECT OF THE ACTIVITIES OF YOUTH ORGANIZATIONS OF THE THIRD REICH

Abstract. The article attempts to identify the gender ideals adhered to by the National Socialists using specific propaganda materials of the youth organizations of the Third Reich. The system of youth organizations was divided according to the gender principle and was based on the idea of "youth led by youth". It was revealed that although the Nazis did not give primacy to a certain part, it is clear from the propaganda materials that the girls' part of the organizations was rather auxiliary to the boys'.

It was found out that although the entry into youth organizations took place at the age of ten, the promotion of the respective organizations took place even in junior high school. School textbooks presented participation in the Hitler Youth or the League of German Girls as something desirable, obligatory for every true young German and young German woman. And the school curriculum itself was full of relevant ideology, including gender.

It was determined that the main purpose of the boys' part of the organizations was pre-military training. Collective camps, hikes, "military games" and sports were supposed to prepare boys for future service in the army and the role of a soldier in the future. The girls' part of the organizations prepared them for future motherhood and family life. They had to know how to manage the economy, take care of the house and garden, and have the skills to take care of the baby in order to create ideal conditions for their husband.

It was noted that each youth organization had its own printed organ of the press. Through the propaganda that was placed in the pages of these magazines, the

Nazis affirmed the youth in the worldview ideal and the ideal of appearance that was expected of them. It is noted that the collection "Faith and Hope" was a vivid example of a propaganda text that helped in the formation of relevant qualities. Weekly posters with quotes that motivated the youth in the right direction also helped. Ceremonies common to the Nazi movement occupied a considerable place in the system of spreading gender ideas. Understanding the value of cinema, the Nazis organized Youth Film Festivals. They served as an effective source of spreading ideology.

Keywords: propaganda, upbringing, Hitler Youth, gender, the Third Reich.

Постановка проблеми. Значна частина дослідників з історії нацизму визнає, що А. Гітлер користувався шаленою суспільною підтримкою серед громадян Третього Рейху. Та особливою групою в цій системі підтримки, особисто для німецького лідера, була молодь. Саме на неї він покладав більшість своїх очікувань. Будучи ще юними, вони могли з самого малечку засвоювати націонал-соціалістичні ідеї. Ще не володіючи достатнім рівнем розвитку критичного мислення, вони могли сприймати на віру будь-які нацистські ідеї. А особливо плідним було засвоєння цих ідей ще й в зв'язку з тим, що нацисти змогли повністю зорганізувати шкільне, позашкільне та домашнє життя своєї молоді. В цій системі організації життя належне місце займали молодіжні організації. Їхня діяльність була логічним продовженням шкільної освіти. Продовжуючи виховувати молодь в дусі націонал-соціалістичних ідей, вони готували її до майбутнього, в якому все подальше їхнє життя було визначено відповідно до гендерної моделі, яку пропагував Третій Рейх. Тому постає потреба дослідити конкретні прояви цієї гендерної пропаганди. Це дозволить всебічно розкрити гендерні ідеали нацистської Німеччини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження молодіжних організацій Третього Рейху у післявоєнні роки, а особливо в останні десятиліття є досить актуальним напрямом. Тому поряд із працями на загальну тематику існує значна кількість статей та монографій, які присвячені окремим аспектам діяльності молодіжних організацій нацистської Німеччини. У своїй праці М. Катер робить спробу комплексно дослідити хлопчачі та дівочі частини молодіжних організацій, при цьому розкривши ідеологічне підґрунтя діяльності цих частин; виховні принципи, на які орієнтувалися очільники цих частин; очікувані результати виховної пропагандистської діяльності. Оскільки хлопчачі частини організацій були основними в системі молодіжних організацій, М. Катер не виокремлює їх в окремий розділ, а розглядає їх в загальному контексті впродовж всієї праці. Дівочі частини організацій автор виокремлює окремим розділом [1].

Загальний огляд діяльності Гітлерюгенду з активним залученням візуального матеріалу в своїй праці здійснив Ж.-Д. Лепаж. Він в хронологічному порядку розкриває історію Гітлерюгенду: до приходу націонал-соціалістів до влади у Німеччині, особливості діяльності Гітлерюгенду з 1933 р. і до початку війни, а окремим розділом розглядає діяльність організації у воєнні роки [2]. Дж. Кілі розкриває життя в Гітлерюгенді через дослідження ідеології і діяльності організації та розкриття шкільного і домашнього життя учасників організації [3]. Д. Фігіель переходить до більш конкретних проявів діяльності молодіжних організацій Третього Рейху, а саме робить спробу дослідити досвід участі молодих хлопців у Гітлерюгенді на індивідуальному досвіді окремих хлопців. Переходячи від індивідуального до загального він намагається розкрити повну картину життя молоді за нацистської доби [4].

Мета статті - в контексті дослідження конкретних проявів пропагандистської діяльності молодіжних організацій Третього Рейху виявити та дослідити гендерні ідеали націонал-соціалістів.

Виклад основного матеріалу. До офіційного приходу А. Гітлера до влади у Німеччині у січні 1933 року, було пройдено десятиліття теоретичних розробок майбутньої нацистської держави. В цей час націонал-соціалісти творили свою ідеологію та різними способами намагалися здобути підтримку серед населення. Хоча переважно нацисти орієнтувалися на доросле чоловіче населення, вони також не виключали з поля свого зору й молодь. В 1920-ті роки нацисти ще не мали офіційної чітко визначеної позиції щодо молодіжної політики. До 1930-х років молодь не розглядали як активних учасників політичного життя. Це пояснювалося тим, що підлітки не могли приймати участь у виборах або стати учасниками націонал-соціалістичної партії. Лише в 1930-му році, завдяки підтримці однопартійців, А. Гітлер почав виокремлювати молодь та звертатися безпосередньо до її представників, як до головних учасників майбутніх рушійних змін в державі [1, с. 11].

Свою історію існування саме в такому найменуванні організація Гітлерюгенд розпочинає з липня 1926 року. А починаючи з 1933 року Гітлерюгенд стає єдиною молодіжною організацією в Третьому Рейху [2, с. 11]. Починаючи з 1926-го року очільник організації К. Грубер заклав певні визначальні організаційні основи Гітлерюгенду. Подібно до того, як було організовано націонал-соціалістичну партію, на ті ж підрозділи було поділено Гітлерюгенд. Всі підрозділи в своїй основі мали військову структуру. В основу організації Гітлерюгенду К. Грубер заклав концепцію «молоді на чолі з молоддю». В цей же час було запроваджено типову форму для учасників молодіжної організації, яка передбачала схожість з формою учасників СА (Штурмові загони) [5]. Зі спогадів колишніх учасників Гітлерюгенду стає зрозуміло, що головною роллю єдиної форми було зрівняння молоді, яка

походила з різних середовищ [4, с. 119]. Також було запроваджено атрибутику організації, тобто прапори та емблеми, які мали вирізняти учасників Гітлерюгенду на фоні інших організацій та майбутніх структурних підрозділів Третього Рейху [6]. Грубер визначив, що основними видами діяльності організації мали стати культура, освіта і пропаганда. Серед учасників організації починають заохочувати колективні заняття, такі як заняття спортом, проведення таборів, маршів, організація походів, колективні заняття музикою [2, с. 22].

В 1931 році очільником організації було призначено Б. фон Шираха. В цей час організація не була ще багаточисельною та й особливо не вирізнялася на фоні інших організацій Третього Рейху. Переважною діяльністю в ці роки для Гітлерюгенду була пропаганда, яка передбачала поширення нацистської ідеології серед населення Німеччини. Це відбувалося у формі розповсюдження листівок, памфлетів, плакатів, організації мітингів та масових акцій [2, с. 25].

Починаючи з 1933 року організація збільшує кількість учасників за рахунок добровільного або подекуди примусового приєднання молоді. З цього часу участь в будь-яких не націонал-соціалістичних молодіжних організаціях заборонена на офіційному рівні.

Вже згадувана основоположна концепція «молодь на чолі з молоддю» полягала в тому, що учасниками організації була молодь віком від 10 до 18 років, а середній вік керівництва організації становив від 24 до 30 років [2, с. 33].

Структурно організація поділялася на декілька груп. Основний розподіл відбувався за гендерним принципом. Для хлопчиків віком від 10 до 14 років існувала група «Дойчес Юнгфольк» («Німецька молодь»). Для юнаків віком від 14 до 18 років передбачалася участь власне у Гітлерюгенді. Дівчача частина організації теж поділялася на дві групи. Перша група включала дівчаток віком від 10 до 14 років та мала назву «Юнгмедельбунд» («Союз дівчаток»). Старша група включала дівчат віком від 14 до 18 років та називалася «Бунд Дойчер Медель» («Союз німецьких дівчат») [2, с. 34].

Пропаганда, яка була одним з основних видів занять всіх груп Гітлерюгенду, одне з чільних місць в своїй структурі відводила поширенню та засвоєнню гендерних ідей. Хоча ідеологи націонал-соціалізму офіційно не надавали першість певним групам, однак із матеріалів пропаганди стає зрозуміло, що дівчача частина організацій подавалася радше як допоміжна до чоловічих.

Слід зазначити, що підготовка до участі в майбутніх організаціях відбувалася ще у віці від 4 до 6 років, коли діти йшли до початкової школи. Паралельно з вивченням націонал-соціалізму, дітям розповідали про важливість вступу до Гітлерюгенду, яка постане перед ними у 10 років [3, с. 11]. Так, у підручниках для читання могли міститися згадки про Гітлерюгенд, про підготовку до війни [7]. Загалом, це мало підготувати дітей навіть такого віку до проявів жертвності по відношенню до держави.

Взагалі була змінена сама система освіти. Щоб хлопці і дівчата розумілися в нацистській ідеології ще до того, як вступають в Гітлерюгенд, вони мали засвоїти основи цієї ідеології. Змінилися шкільні предмети, а також способи їх викладання. Все навчання починає базуватися на принципах біологічної та расової науки [3, с. 43]. Оскільки чоловіки і жінки мали різні обов'язки та сфери діяльності, то й по різному проходило навчання хлопчиків і дівчаток. Хлопчиків готували стати солдатами, тому значну увагу приділяли фізичному вихованню. Іншим важливим елементом виховання було формування характеру. Це відбувалося навіть під час занять з науки, математики чи читання, а найбільше через розміщення в підручниках історій про нацистських мучеників. Особистий приклад якомога повніше втілював бажану нацистами ідею самопожертви. Важливим фізичне виховання було і для дівчаток, оскільки нацисти хотіли мати здорових майбутніх матерів. На фоні фізичного виховання навіть дещо поступалася інтелектуальна підготовка дівчат. Важливим елементом підготовки дівчат було домашнє виховання, під час якого дівчат навчали готувати їжу, доглядати за домом та садом. Також дівчат готували до майбутнього догляду за немовлятами [3, с. 49-51].

Щоб приєднатися до молодіжних організацій, потрібно було відповідати певним головним стандартам: бути расово чистим; не мати спадкових захворювань; підтримувати націонал-соціалістичну ідеологію, що виключало наявність будь-яких «небажаних» політичних поглядів [3, с. 14].

Безпосередньо під час участі у «Німецькій молоді» кожному хлопчику роздавалася книга, де зберігалися відомості про ріст, вагу, навик, військову перевагу, ідеологічний розвиток. Ця книга відігравала важливу роль і під участі у Гітлерюгенді. Оскільки дані записані в ній визначали майбутній успіх юнаків [3, с. 11]. Також сам факт існування такої книги посилював почуття конкуренції з іншими хлопцями і в ідеалі мав стимулювати їх покращувати свої якості.

Для хлопців передбачалася участь у різноманітній військовій діяльності, яка мала підготувати їх до участі у майбутній війні. Наприклад, кращих юнаків допускали до курсів підготовки в німецьких військово-повітряних силах, до здобуття навиків водіння та розуміння основ механіки, навчали плаванню з подальшою можливістю приєднатися до військово-морської підготовки [3, с. 12-13].

Переважаюча частина занять для хлопців у Гітлерюгенді передбачала довійськову підготовку. Заняття в таборах та під час походів орієнтувалися саме на цю мету. Популярним заняттям серед хлопців були «військові ігри» або заняття, які містили елементи цих «військових ігор». Так, і табори, і походи передбачали обов'язкові ночівлі в наметах. Самі ігри обов'язково мали військові елементи, такі як церемонії перекличок під прапорами, військові трубні фанфари та тренування зі стрільби. Молодих хлопців навчали розумітися в картах, орієнтуватися по них, і в результаті бути готовими виявити

уявних або названих ворогів [1, с. 29]. Прикладом настільної гри на військову тематику для хлопців є «Stukas Attack», яка була різновидом китайських шашок. Вона передбачала захоплення ворожої авіабази, шляхом переміщення своїх фігурок на іншу частину дошки [8]. Обов'язковим елементом довійськової підготовки молодих людей були заняття спортом. Окрім безпосереднього підвищення рівня фізичної підготовки та витривалості, нацисти прагнули посилити лідерські якості хлопців, шляхом створення конкурентних умов під час проведення спортивних змагань. Особливою популярністю серед молоді користувалися такі види спорту як гімнастика, плавання, фехтування та ігри з м'ячем [1, с. 30].

Головним завданням дівочої частини організації було підготувати їх до подружнього життя та майбутнього материнства, як засобами виховання, так і шляхом фізичної підготовки [3, с. 13]. Як згодом згадувала одна з учасниць цієї організації: «Ми були надією Німеччини в майбутньому, і нашим обов'язком було виховати й виростити нове покоління синів і дочок, які будуть продовжувати традиції тисячолітнього Рейху [3, с. 41]». Посібники Для Гітлерюгенду були сповнені подібною пропагандою. Зокрема, посібник за 1938 рік містив цілий розділ, який розкривав питання зменшення кількості населення Німеччини. Разом з тим відбувалися пошуки шляхів вирішення цієї ситуації. Ідеологи націонал-соціалізму прагнули сформувані в громадянах Третього Рейху почуття відповідальності перед спільнотою. Відповідно головною метою життя громадян мало стати служіння суспільству. Нацисти проголосили народження расово чистих дітей офіційним обов'язком жінок. Материнство мало отримувати належну пошану у суспільстві. Особливо цінувалися багатодітні сім'ї [9, с. 43].

Кожна група молодіжних організацій мала свій друкований орган преси, який переважним чином слугував цілям поширення відповідної пропаганди. Наприклад, «Der Pimprf», який до 1937 року мав назву «Morgen», видавався щомісяця і його головною аудиторією були члени «Німецької молоді» віком 10-14 років. Через опис різних пригод і хвилювань, з якими може стикнутися німецький хлопець, пропагувався відповідний світоглядний образ. У січні 1937 року була опублікована стаття «Гей, ти там!», в якій було детально розписано, яких хлопчиків організація не бажає бачити в числі своїх учасників. Це насамперед хлопці, які мають шкідливі звички, не займаються спортом, присвячують свій вільний час беззмистовним справам. Лише виконуючи речі, протилежні вищеперерахованому, хлопці могли стати справжніми чоловіками і на рівні з іншими чоловіками відчути товарицькість, яка була певним еталоном чоловічої спільності в Третьому Рейху [10]. Окрім поширення відповідної пропаганди у статтях, щомісячник також активно використовував візуальні образи, які постійно мали підтверджувати у свідомості хлопчиків потрібний нацистам ідеальний зовнішній образ.

Дівочим аналогом такого журналу був «Das deutsche Mädel», який теж виходив щомісяця і орієнтував дівчат на майбутнє материнство та виконання потрібних державі обов'язків. Дещо підсумоване бачення на діяльність «Союзу німецьких дівчат» та молодіжних організацій загалом у січні 1938 року на сторінках журналу висловила Ю. Рюдігер, яка стала очільницею цієї організації лише в листопаді 1937 року. Головною метою молодіжних організацій для хлопчиків було виростити їх політичними солдатами. Дівчатам в цій пропаганді відводилося місце товаришки політичного солдата, яка вже будучи дружиною та матір'ю мала поширювати націонал-соціалістичні ідеї в сім'ї. В основі дівочого виховання в «Союзі німецьких дівчат» лежить світоглядно-культурне виховання, спортивна підготовка та соціальне служіння. Говорячи про спортивну підготовку, Ю. Рюдігер зазначила, що навіть «Союз дівчаток» через гру навчає своїх учасниць ставити себе на другий план, надаючи пріоритет служінню громаді. Рюдігер висловлювала сподівання, що кожна дівчина пройде навчання з домогосподарства [11]. Журнал теж активно використовував візуальну пропаганду задля утвердження в дівочій свідомості нацистського ідеалу зовнішності.

В 1938 році було видано збірку «Віра і дія», яка містила перелік рис, які мали бути властиві нацистській молоді. На рівні з такими рисами як твердість, воля чи дисципліна говориться і про мужність. В даному контексті мужність має бути властива як чоловіку, так і жінці. Проявом мужності для чоловіка є участь у бою, а для жінки – народження нового життя. При цьому зазначається, що чоловіки, які більше не можуть приймати участь у війні, не можуть протистояти тим жінкам, які приводять нове життя у цей світ, ставлячи під загрозу своє власне життя. Говорячи про самоконтроль, автор збірки торкається питання контролю над своїм тілом. А саме розмірковуючи про контроль над сексуальним потягом, зауважує, що він має слугувати не задля власного задоволення, а задля народження майбутніх поколінь, які мають бути здоровими і душею і тілом. Також контроль має проявлятися у властивості терпіти біль. Це насамперед стосується хлопців. Якщо вони прагнуть стати справжніми чоловіками, вони мають орієнтуватися на справжніх чоловіків, які не скаржаться і не плачуть. Загальним для чоловіків і жінок є дотримання обов'язку, честі, слідування своїй долі. На завершення автор намагається розкрити побудову життя за нацистськими ідеалами. Відповідно, життя розпочинається з молодості, але найповніше розкривається з роками, коли молоді хлопці і дівчата стають чоловіками і жінками [12].

Гітлерюгенд використовував всі можливі заходи задля поширення серед молоді потрібної ідеології. Зокрема Управління пропагандою Гітлерюгенду щотижня випускало плакати із цитатами, які мали мотивувати та налаштувати молодь на потрібний лад. До уваги взято збірку подібних плакатів за 1940-й рік. Плакат від 10-18 березня акцентував увагу на

важливості боротьби за існування та велич свого народу. Зрозуміло, що ця цитата стосувалася хлопців і мала сформувати у них готовність до майбутньої ролі солдата. Плакат від 17-25 березня відзначав такі дівочі риси характеру як скромність і мовчазність, які у поєднанні мали посилити у дівчат розуміння важливості мовчазного виконання воєнних обов'язків. Плакат від 31 березня – 8 квітня повідомляв про важливість наявності слухняності у молоді. Плакат від 7-15 квітня зосереджувався на важливості спільної боротьби чоловіка і жінки: чоловіка на фронті, а жінки – в тилу. При цьому зазначалося і про внесок молодих дівчат у цю боротьбу. Плакат від 5-11 серпня говорить про хоробрість, якої хлопці можуть досягнути ставши солдатами, а жінки матерями [13].

Під час відкриття Молодіжного кінофестивалю зими 1940-1941рр., який організовувався спільно з Гітлерюгендом, Союзом німецьких дівчат та Управлінням Пропаганди Рейху до представників молоді звернувся Й. Геббельс. Він відкрито проголошував, що першочерговою метою проведення цього фестивалю було використати німецьке кіно як спосіб систематичної освіти німецької молоді. Допоміжною метою було прагнення надати німецькій молоді ще один спосіб розваг та навчання, який є особливо затребуваним під час війни. Частково ця затребуваність пояснювалася неможливістю батьків приділяти потрібну кількість часу дітям під час війни, оскільки більшість свого часу батьки приділяли виконанню обов'язків, які на них покладала держава. Також війна внесла свої корективи в звичний спосіб навчання молоді. Тому Й. Геббельс апелював до обов'язків членів Гітлерюгенду та Союзу німецьких дівчат, які вони мають перед фюрером, нацією та батьками. Молодь має проявити свій сильний характер та хорошу поведінку. Вони обов'язково мають цінувати жертвну мужність, яку проявляє старше покоління. Слід шанувати жінок і матерів, які борються за збереження нації. Молодь має бути слухняною та скромною, а головне виконувати свій обов'язок. Хлопці мають бути слухняними, дисциплінованими та мати хороший характер. Молодь має зробити все можливе для війни, віддавши свою мужність, свій ідеалізм, свою віру [14].

Особливе місце в системі поширення пропагандистських ідей нацисти відводили церемоніям. Молодіжні церемонії характеризувалися своєю власною обрядовістю. Важливим періодом життя для німецької молоді був перехід від 14 до 15 років. На рівні з іншими важливими подіями цього періоду життя молоді знаходився перехід від молодших гілок молодіжних організацій до старших. У своїх зверненнях до молоді організатори подібних церемоній наголошували, що в 14-15 років молоді хлопці та дівчата починають все більше ставати чоловіками та жінками. Це мало спонукати молодь дотримуватися законів та виконувати життєві обов'язки. Як нагороду за старанне виконання життєвих обов'язків, юні хлопці і дівчата могли здобути успіх у цьому житті, ставши корисними чоловіками та старанними жінками [15].

М. Катер у своїй праці описує відчуття, які могли бути властиві молоді цього віку, яка переходячи до Гітлерюгенду знову ставала молодшою у своїй групі. Важливою в цей період була роль старшого наставника, який міг підтримати як фізично, так і порадою, а також налаштувати на подальшу плідну діяльність в душі ідей націонал-соціалізму. Постать старшого ставала певним світоглядним та фізичним орієнтиром для молодших учасників. Особливо помітною така підтримка старшого ставала під час колективних занять. Описуючи один із моментів такого колективного заняття, а саме походу юнаків, де ти завжди міг розраховувати на підтримку старшого; ти відчував себе частиною колективу, виконуючи частину колективних обов'язків; спільна діяльність посилювала почуття товарищкості. Всі ці моменти, на думку М. Картера, і робили участь в молодіжних організаціях такою привабливою [1, с. 13-14].

З 1939 року членство в Гітлерюгенді для молоді віком від 10 до 18 років стає обов'язковим та проголошується формою почесної служби німецькій нації. На тих, хто не хотів приєднуватися до організації чинився тиск, запроваджувалися нові форми впливу на відповідні категорії громадян. До прикладу, до батьків, які не хотіли, щоб їхні діти приєдналися до організації, застосовувалися штрафи [2, с. 32].

Висновки. Таким чином, першочергово молодіжні організації мали на меті об'єднати молодь задля засвоєння нацистської ідеології. Поступово ідеологи нацизму починали розуміти цінність молоді як активних учасників руху. Будучи молодими людьми, вони могли повністю занурити свою свідомість у нацистські ідеали. Їх цілком можна було навчити послуху. І вже згодом подорослішавши, вони могли стати активними борцями в нацистській системі. І уніформа, і типова колективна діяльність учасників молодіжних організацій мала на меті сформувати та посилити почуття спільності, товарищкості серед молодих людей. Вони мали відчувати себе частиною нацистського суспільства, при цьому відчуваючи власну відповідальність за виконання обов'язків, які на них покладала держава.

Саме пропаганда була одним з трьох основних занять молодіжних організацій, на додачу до освіти і культури. Та пропаганда, яка засвоювалася молодими хлопцями під час участі у «Німецькій молоді» та власне Гітлерюгенді готувала їх до майбутньої ролі солдата. В процесі цієї підготовки хлопці мали здобути всі необхідні справжньому чоловіку якості та навички; навчитися безвідмовно виконувати накази, при цьому володіючи лідерськими якостями; ставити інтереси держави вище своїх власних; бути готовими пожертвувати своїм життям на благо батьківщини. Пропаганда для дівчат готувала їх до майбутнього материнства та родинного життя.

Відповідна пропаганда поширювалася різними способами: через проведення зустрічей, церемоній, таборів, походів, випуск періодичних видань, поширення плакатної пропаганди, організацію кінофестивалів,

видання ідеологічних творів тощо. Весь масив цієї пропаганди обов'язково частково або й повністю торкався питань гендерних ідеалів, до яких мала прагнути молодь. Адже, як проголошували ідеологи націонал-соціалізму, лише сягнувши цих ідеалів можна було досягнути успіху у нацистській державі.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі можуть передбачати виявлення ще більшої кількості джерельних проявів відповідної пропаганди, з обов'язковим залученням джерел особового походження, та розширенням кола молодіжних організацій, в яких молодь могла приймати участь і після досягнення 18-річного віку. В цілому виявлений та систематизований матеріал доповнює як історію молодіжних організацій Третього Рейху, так і дослідження гендерної політики Третього Рейху.

Література:

1. Kater M. H. *Hitler Youth*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004. Pp. 355.
2. Lepage J.-D. G.G. *Hitler Youth, 1922-1945: An Illustrated History*. Jefferson, North Carolina; London: McFarland & Company, 2008. Pp. 177.
3. Keeley J. *Life in the Hitler Youth*. San Diego, CA: Lucent Books, 2000. Pp. 112.
4. Figiel D. The experience of the Hitler Youth – boys in the national-socialism. *Journal of Education Culture and Society*, 5(2). 2014. Pp. 112–125.
5. Nazi Uniforms [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1937. Режим доступу: <https://www.bytwerk.com/gpa/uniforms.htm>
6. Nazi Regalia [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1937. Режим доступу: <https://www.bytwerk.com/gpa/naziregalia.htm>
7. My Primer – A story book for the little ones in Bremen [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1940. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/textbook04.htm>
8. Stukas Attac [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1940. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/stuka.htm>
9. Brennecke, F., Gierlichs, P., & Hitler-Jugend. *The Nazi primer : official handbook for schooling the Hitler youth / translated from the original German with a preface by Harwood L. Childs ; with a commentary by William E. Dodd*. Harper & brothers. 1938.
10. Hey, You There! Things are Different Now! [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1937. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dp37-1a.htm>
11. Rüdiger J. The Tasks of the BDM in the Year 1938 [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1938. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dm1-38a.htm>
12. Stellrecht H. Faith and Action [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1943. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/glauben.htm>
13. Hitler Youth Quotation Posters [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1940. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/hj-wochenparole.htm>
14. Goebbels J. Youth and the War [Електронний ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1940. Режим доступу: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb33.htm>

15. Youth Ceremonies – Rites of Passage for the Youth [Электронный ресурс]. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. 1939. Режим доступа: <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/jufeier.htm>

References:

1. Kater M. H. (2004). *Hitler Youth*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
2. Lepage J.-D. G.G. (2008). *Hitler Youth, 1922-1945: An Illustrated History*. Jefferson, North Carolina; London: McFarland & Company.
3. Keeley J. (2000). *Life in the Hitler Youth*. San Diego, CA: Lucent Books.
4. Figiel, D. (2014). The experience of the Hitler Youth - boys in the national-socialism. *Journal of Education Culture and Society*, 5(2), 112–125.
5. Nazi Uniforms. (1937). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://www.bytwerk.com/gpa/uniforms.htm>
6. Nazi Regalia. (1937). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://www.bytwerk.com/gpa/naziregalia.htm>
7. Stukas Attac. (1940). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/stuka.htm>
8. Brennecke, F., Gierlichs, P., & Hitler-Jugend. (1938). *The Nazi primer: official handbook for schooling the Hitler youth*. Harwood L. Childs N. (Trans.). William E. Dodd. (Com.). Harper & brothers.
9. My Primer – A story book for the little ones in Bremen. (1940). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/textbook04.htm>
10. Hey, You There! Things are Different Now! (1937). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dp37-1a.htm>
11. Rüdiger J. (1938). *The Tasks of the BDM in the Year 1938*. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/dm1-38a.htm>
12. Stellrecht H. (1943). *Faith and Action*. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/glauben.htm>
13. Hitler Youth Quotation Posters. (1940). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/hj-wochenparole.htm>
14. Goebbels J. (1940). *Youth and the War*. Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb33.htm>
15. Youth Ceremonies – Rites of Passage for the Youth. (1939). Translated by R. Bytwerk. German propaganda archive. Retrieved from <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/jufeier.htm>